

Rimas Tuminas:

Liudmila Gurčenko – tai kaip koks monoteatras.

2005 m. pavasarį man paskambino prodiuseris ir prisistatė Sergejaus Senino pavarde. Aš jo nei pažinojau, nei girdėjau apie jį. Sakė turintis visas teises į vieną pjesę, kurioje vaidintų aktorius Sergejus Makoveckis. Su juo aš jau buvau dirbęs prieš keletą metų ir palaikiau ryšius. Ar jis kokį vaidmenį kurdavo, ar kur filmuodavosi, vis man skambindavo, ir tie pokalbiai telefonu trukdavo gan ilgai.

„Kaip vaidinti?.. Gal Trigoriną vaidinti taip?... O filme ten toks epizodas... Ką jis ten daro prie stalo sėdėdamas?“ – klausdavo manęs Makoveckis. Na, aš ir galvodavau... Gal jis ten peiliuku drožinėja ką nors... Medinį stalą peiliuku. Jo ten viskas išdrožinėta raidėmis, skaičiais...

Jis mane ir kankindavo, ir kartu būdavo įdomu, nes retas aktorius taip tariasi, klausinėja. Ir jokiū būdu ne tam, kad santykius palaikytų – tikrai ne! Makoveckis šiek tiek pamišęs tuo klausimu: kai jau dirba, jam reikia pasikonsultuoti, pasikalbėti su kolegomis čia, Maskvoje, paskui ir su režisieriumi, kuris toli, bet gal daugiau mato iš šalies.

Taigi Seninas paminėjo Makoveckio pavardę ir pasakė turintis pjesę būtent šiam aktoriui. Abu sutarę, kad reikėtų ją statyti ir tik aš vienintelis galintis tai padaryti. Makoveckis sakė, kad jei bus Tuminas, tada jis sutinkąs. Ir jeigu iš esmės aš sutinku, toliau kalbėsime apie honorarą ir kitus dalykus.

Man buvo siūloma Alessandro Baricco „Novečentas“. Šis italų rašytojas man buvo žinomas, mes Vilniuje bandėme inscenizuoti jo romaną „Aistrų pilys“. Pagalvojęs kokias dešimt dienų, sutikau. Na, ir pakvietė mane atvažiuoti į Maskvą. Mane nustebino VIP klasės priėmimas! Buvau sutiktas kaip koks Europos lygio režisierius, atskira mašina pristatytas į viešbutį. Susitikimai ir pirmieji pokalbiai vyko prašmatniuose restoranuose ir atrodė, kad pakliuvau į kažkokį labai turtingą, turintį daug galimybių teatro centrą. Tik vėliau, per antrą ar trečią susitikimą, Seninas prasitarė, kad jis yra Liudmilos Gurčenko muzikos ir teatro

centro direktorius, na, ir... vyras. Tą jis pasakė lyg tarp kitko. Daugiau jokių kalbų apie Gurčenko nebuvo.

Paskui, kai jau artimiau pažinau Seniną, pastebėjau, kad jis niekada neprisistatydavo kaip Gurčenko vyras. Jis tikrai gana inteligentiškai, kukliai ir europietišškai elgėsi. Sakyčiau, nepanašus į tipišką rusą. Labai švelnus, atidus ir taktiškas žmogus. Jaunesnis už ją dvidešimčia metų, bet ramus ir labai paslaugus. Jei ji pradėdavo purkštauti, kad restorane ko nors neatnešė, kažko nepakeitė, jis su šypsenele nuramindavo ir viską sutvarkydavo. Įsivaizdavau, kaip jie galėjo gyventi.

Pradėjau repetuoti su Makoveckiu. Mums tikrai buvo sudarytos visos sąlygos repetuoti. Gurčenko centras turėjo aptarnaujantį personalą, savo spektaklius.

Na, o su Liudmila Gurčenko pirmąkart susitikau gal praėjus savaitei po repeticijų. Buvau pakviestas į madingą Maskvos restoraną „Puškinas“. Pasirodo, jos mėgstamiausias. Buvau pristatytas, ir Gurčenko čia pat mane supažindino su šio restorano virtuve: užkandžiais, pyragėliais su įvairiausiais įdarais. O apie „Požarskio“ kotletą papasakojo visą istoriją – legendą, susijusią su Požarskiu! Ji tikrai tomis istorijomis labai domėjosi. Gurčenko, be abejo, gurbanė. Kaip prisipažino, pati negamino niekada, bet labai domėjosi kulinarija.

Liudmila Gurčenko ir Rimas Tuminas po J. Vachtangovo teatro 2010 m. sezono uždarymo

Restorane praleidome porą valandų. Aš įdėmiai ją stebėjau. Ji dėvėjo tamsius akinius, nes buvo ką tik po akių operacijos. Labai elegantiška, pasitempusi, tik gal rankos išdavė amžių.

Bet įdomu ne tai. Įdomiausia, kaip ji analizuodavo arba čia pat suvaidindavo filmuose matytas scenas! Pasakoja, kaip dirbo su vienu ar kitu režisieriumi, pamini kokį kūrinį ir vieną kitą sceną tiesiog čia pat sėdėdama suvaidina – visu kūnu, elegantiškai.

Tai, ką skaitydavo, ji paversdavo arba inscenizacija, arba ekranizacija. Vakar ar užvakar perskaitytą kokį romaną ar apsakymą ji tuojau pat sąmonėje „ekranizuodavo“ ir pasakodavo jau kaip filmą. Be abejo, ji aktorė profesionalė, bet buvo įgijusi dar ir režisierės, ir montažininkės įgūdžių.

Ji visą laiką dirbo. Ar namuose būdama, ar važiuodama, arba netgi kavinėje – visą laiką vaidino. Skaito ir čia pat inscenizuoja, kuria kažką su savimi, iš savęs... Vaidins ar ne vaidins – tai jai net nerūpėjo. Ką perskaitė, visada turėjo suvaidinti ir kam nors parodyti – kolegoms, pašnekovams, bet tik mažai auditorijai, o ne didelėms kompanijoms. Ji suprasdavo, kaip turi būti, įsivaizduodavo – „pagaudavo“ tokius moteriško charakterio bruožus ir netgi suvaidindavo, o tada, atrodė, atlėgdavo, „nueidavo“ nuo to skaityto kūrinio ar apsakymo ir jau vėl būdavo laisva.

Ji paskui minėjo, kad yra turėjusi kūrybinių prastovų: ar scenarijus nepatikdavo, ar dar kas nors, bet iš šalies neatrodė, kad ji nieko nedaro, jos niekas nekviečia.

Liudmila Gurčenko – tai kaip koks monoteatras. Tokiu monoteatru ji gyveno visavertį gyvenimą. Egzaltuota, labai kategoriška, bet tiksliai arba tiesa, arba ne.

Po to aš pasidomėjau, ką vis dėlto daro tas Gurčenko muzikos ir teatro centras. Be abejo, viskas buvo skirta jai. Ji vaidindavo antreprinčiuose spektakliuose, daugiausia muzikiniuose. Filmografija – tai viena, o ją gi publika daugiausia priimdavo kaip dainų atlikėją. Visi jos spektakliai buvo su muzikiniais numeriais – muzika, jos dainomis. Gal teatro požiūriu, kaip dramatinė artistė, ji nebuvo labai stipri, bet buvo estrados dramatinė – labiau linkusi į estradą ir į šiokią tokią klounadą. Taigi buvo sunku spręsti apie menines spektaklių vertybes. Be abejo, didelis gastrolių krūvis. Maršrutai driekėsi per visą Rusiją.

Ir taip prasidėjo vis dažnesni mūsų susitikimai įvairiose kavinėse, restoranuose. Gurčenko mėgo vakare išsirinkti kokį nors restoraną. Supratau, kad ji ne „naminė“. Neteko pas ją svečiuotis. Gal artimiausi seni draugai pas ją užeidavo, bet neteko girdėti... Ji izoliuodavosi namie nuo visų, o susitikimai ar vakarienės vykdavo kur nors restoranuose. Namie ji neruošdavo priėmimų. Toks jos gyvenimas buvo susiklostęs nuo seno, tą asmeninį, intymų gyvenimą ji saugojo ir jokių susitikimų namuose nerengdavo.

Na, o tuose susitikimuose, tose vakarienėse, aš papasakodavau, ką stačiau ar statysiu, taip mes ir suartėjome per prisiminimus, pasakojimus, teatro problemas, apskritai menininko, aktoriaus gyvenimą. Kalbėdavome tik apie teatrą, kiną, aktorius. Susidraugavome.

Kai padarėme repeticijų pertrauką, aš grįžau į Vilnių. Tada ir repeticijos persikėlė į Vilnių. Makoveckis su Seninu atvyko ir repeticijos tęsėsi Mažajame teatre. Kaip tik rengiausi Vilniaus mažojo teatro atidarymui ir staiga pagalvojau, kad Gurčenko galėtų dalyvauti kaip garbės viešnia atidarymo šventėje. Buvo davęs sutikimą ir Sergejus Jurskis, kuris jau buvo dalyvavęs teatro šventėje, kai Akademinis teatras gavo nacionalinio teatro vardą. Su Jurskiu mes tapome artimais draugais, kai Maskvos „Sovremeniko“ teatre stačiau „Vaidiname... Šilerį!“, o vėliau „Revizorių“. Jis ateidavo, domėdavosi.

Taigi aš pakviečiau Gurčenko ir, mano nuostabai, ji labai lengvai, entuziastingai ir noriai sutiko! Atidarymo šventėje mes rodėme premjerinį „Tris seseris“ ir jau buvusį repertuarą „Madagaskarą“. Na, tada ir prasidėjo mūsų didžioji meilė! Tai, ko ji galbūt tikėjosi mūsų pažinties pradžioje, galop pasitvirtino – ir pasitvirtino taip, kad ji negalėjo nei užmigti, nei ramiai gyventi! Ji ir juokėsi, ir citavo, ir rodė kiekvieną personažą, kiekvieną sceną – ypač iš „Madagaskaro“, kuris ją sužavėjo subtilia, tikslia vaidyba, ir tas humoras jai buvo suprantamas.

Ji turėjo nepriekaištingą skonį, buvo labai reikli ir net žiauri, jei kas nepatikdavo, tad toks vertinimas man buvo itin malonus ir netikėtas! Ir ji pasiūlė nuvežti „Madagaskarą“ į Maskvą. Buvo visokių nuogaštavimų. Tai lietuviška tema, mes šaipomės tiek iš lietuvių, tiek iš rusų, tiek iš lenkų... Ar reikia? Nesupras mūsų – tokių „tautos didvyrių“ istorijų...

Na, o ji, pažiūrėjusi spektaklį, tiesiog įsakmiai tarė savo vyrui: „Maskva turi tai pamatyti!“ O jis turi paklusti savo „bosui“, savo dvasinei ir meno vadovei, kaip ji save pristatydavo (*juokiasi*).

Grįžusi į Maskvą ji visiems ir visur interviu paskelbė, kad pamatė pasaulio stebuklą! Na, tai ne tiek Gurčenko, kiek toks rusiškas mentalitetas – „Tai genialu! Nuostabu! Talentinga! Ten tokia trupė!“ Tartum būtų atradusi kone J. Miltinio teatrą (*juokiasi*). Gurčenko Europos provincijos kaime atrado stebuklą ir tą žinią atnešė į Maskvą!

Vienas po kito pasipylė skambučiai, laiškai, pokalbiai... Viskas labai sėkmingai klostėsi, susidomėjimas didžiulis, organizuojamos gastrolės.

Aš manau, kad jos susižavėjimas, jos reakcija, jos vertinimas padėjo – be abejo, visi tikėdavo, žinodami jos aštrų charakterį: jei kas ne taip, ji geriau apskritai nekalba, nustumia į šalį, savęs neužteršdama, kad būtų švari galva, kad jos tai nepaliestų, nesuteptų jos vidaus. Ji labai saugodavo tam tikrus aukštus kriterijus, vertybes, ją bet koks chamiškumas ar nemokšiškumas nuo seno žeisdavo, o dabar ji tiesiog to

2010 m. sezono uždarymo akimirka neprisileisdavo – atmest, nežiūrėt, užmiršt! Na, bet jei kas patinka, tai čia jau visam gyvenimui!..

Ir įvyko tos gastrolės. Man buvo toks įspūdis, kad tai ji mus sukūrė, ji čia viską padarė – nesididžiuodama, bet mus mylėdama. Taip buvo įsimylėjusi Mažąjį teatrą ir mane dievino, kad viskas spektakliuose jai buvo idealu! Gastrolės vyko vasarą. Teatrinė visuomenė – ar žiemą, ar vasarą, – visi nepamatys, bet nemaža dalis vis dėlto matė. Mus priėmė labai gražiai, svetingai. Tai buvo, galima sakyti, komercinės gastrolės, iš kurių mes neuždirbome, bet ir „minuse“ nelikome. Viską mums finansavo – ir už darbą sumokėjo, ir apgyvendino.

O toliau jau nuolatiniai ryšiai atsirado: skambučiai, sveikinimai švenčių proga. Galbūt tos jos inicijuotos gastrolės iš dalies paskatino tiek Michailo Švidkojaus, tiek paties J. Vachtangovo teatro apsisprendimą kviesti mane į vadovo vietą. Tai įvyko maždaug po metų.

Tada visi prisiminė mūsų gastroles 1998 m. su „Maskaradu“. Mes negalėjome taip laisvai rinktis scenų, ir mums pasiūlė sceną, dar didesnę už mūsų Akademinio teatro. Ir pats teatras didesnis, talpesnis. Taip mes čia, J. Vachtangovo teatre, ir suvaidinome tada „Maskaradą“.

Ir „Aukšinės kaukės“ apdovanojimai vyko J. Vachtangovo teatre. Būtent čia mes gavome „Aukšinę kau-

Koncertas Arbate teatro sezono uždarymo proga, 2010

kę“ už „Maskaradą“. Ir Gurčenko dar čia... Visa tai turėjo įtakos apsisprendimui pakviesti užsienietį vadovauti tokiam teatrui.

Gavęs kvietimą vadovauti, prieš apsispręsdamas, aš buvau pakviestas į Maskvą visko aptarti. Bet aš ir su Gurčenko, ir su Seninu tariausi, svarsčiau, išpasakojau visas abejones, daugiau turėdamas motyvų – „ne“. Pirmiausia – gal jau vėlu. Antra – rizikinga pradėti iš naujo. Trečias dalykas – turiu išsipareigojimų Vilniuje. Juk ką tik atidarytas teatras, studentų kursas bebaigiantis... Žodžiu, daug problemų. O čia gal trejiems, gal dvejiems metams...

Bet išklasiau ir Gurčenko argumentus. Kaip ir visi kiti Maskvoje, ji sakė, kad reikia pamėginti. „Tai, ką darote, reikia čia populiarinti, čia skleisti. Neužtenka atvažiuoti kartą per metus... Čia reikia tai sėti, čia propaguoti! O kad iš Lietuvos išvažiuosite, nieko baisaus: mes visi kur nors išvažiuojame ar susergame, metus gydomės, – tai kas? Jūs dar jaunai“, – pylė argumentų laviną ji.

Na, taip, man buvo 55 metai – jaunas žmogus! Pagalvojau, gal tikrai jaunuolis (*juokiasi*)...

Aš netgi pamaniau, jei jau toks įtarus žmogus, kokia buvo Gurčenko, taip įkalbinėja, gal nori, kad ateityje dirbčiau su ja... O aš vis pajaukudavau: „Žinau tokios moters – aikštingos žmogžudės, kurios rankos daugelio vyrų krauju suteptos, – vaidmenį dramaturgijoje. Yra toks vaidmuo – tai čia Jūs!“ Ji neklausinėdavo nei koks tas vaidmuo, nei kur...

Mes visi abejojame savo paskirtimi, savo talentu, o ji – moteris, kuri tikėjo savimi. Ji kaip užkeikta tikėjo savo talentu ir paskirtimi! Suprantate?!

Ji it šėtonas: moteris ir mama – pamatė, kad pagimdė negabią. Jautė kaltę dėl to. Ji, kaip kiekviena motina, norėjo ir laukė... Bet ji ne to laukė.

Duktė – tai tik pasekmė, o ne atspindys. Kai ji tą suprato, visko atsisakė. Tai jos maksimalizmas!

Ji aukštus reikalavimus kėlė ir sau, ir kitiems. Šalia jos turėjo būti vien genijai. Ir tas jos atsitraukimas, išsiskyrimas – tai pateisinama.

Ji laukė stebuklo, o stebuklas neįvyko! Stebuklą padarė kita mama – Ala Pugačiova, kuri savo dukrą išvedė į plačiuosius vandenis.

Ji žinojo, kad yra ypatinga. Jai pats didžiausias smūgis – kad ne to-

kią pagimdė. Tuomet instinktyviai atstumi. O motiniški jausmai – tai visiškai kas kita.

Ir duktė nekalta, ir ji nekalta. Atmetimas viena kitos. Taip būna...

Ir graikų dramaturgijoje tai yra – pirminis atmetimas. Nesutapo kraujas. Gamtos dėsnis.

O kiek tokių atvejų, kai motina nužudo sūnų arba sūnus motiną... Tokių tragedijų literatūroje ir dramaturgijoje pilna. Taip veikia mūsų lemtis. Atmetimas.